

Hybridkrigföring i västs operativa doktriner

Begränsad inriktning och militärteoretisk spårbarhet

av Michael Gustafson

Résumé

This article investigates how the latest key doctrines for joint operations in the West relate to hybrid warfare. The article is based on a report from The Swedish National Defence University War studies research to the Armed Forces Science and Technology studies 2018; Framework Project Doctrine and Concept Development 2020. The focus has been conceptual and doctrinal change where the content of the West's latest operational doctrines has been studied regarding the context of hybrid warfare from a military theoretical perspective. The major focus of recent years, including in Sweden, on the ability to act in this form of warfare affects the development of Swedish doctrines, in particular the coming work with a new doctrine for joint operations. The question that has been studied is "How can NATO, USA and UK doctrinal views on joint operations in hybrid warfare be characterized using modern military theory of warfare?" Text analysis with eleven variables from military theory reveals a very limited focus on the subject of hybrid warfare. In particular, it seems problematic that no discussions at all can be found that deals with parallel regular, irregular and unconventional warfare. The work with the new Swedish military doctrines is therefore suggested to study the eleven variables and include discussions of operational consequences when meeting parallel regular, irregular and unconventional warfare.

DENNA ARTIKEL BASERAS på en rapport från Försvarsmaktens Forsknings- och Teknikutvecklingsstudier i Krigsvetenskap 2018: *ramprojekt Doktrin- och konceptutveckling 2020*. Inom projektet studeras internationella och nationella utvecklings- och implementeringsprocesser för koncept och doktriner samt analyseras innehållet i doktriner och koncept ur främst militärteoretiska perspektiv. Artikeln baseras på projektets tema; Konceptuell och doktrinär förändring, där innehållet i västs senaste operativa doktriner studeras rörande hybridkrigföring från ett militärteoretiskt perspektiv. De senaste årens omfattande fokus, inklusive i Sverige, på förmåga att agera i denna form av krigföring påverkar utvecklingen av våra svenska doktriner, närmast ny Operativ doktrin.

Frågeställningen som studerats är "Hur kan man karakterisera Natos, USA:s och UK:s doktrinära syn på gemensamma operationer i hybridkrigföringskontext jämfört med modern militärteori om krigförings-former?".

Undersökningens metod, teori och presentation

Som utgångspunkt för undersökningen av doktrinernas innehåll har militärteori använts. Forskning kring såväl krigföringsformer som operationskonst och gemensamma operationer sammanfattas och för området hybridkrigföring viktiga variabler har valts ut. Textanalys med stöd av en variabelvärdeskala har resulterat i en innehållsanalys. Förekomst

av variablerna har bedömts kvalitativt utgående ifrån av om doktrinerna har innehållit direkta eller indirekta beskrivningar. En femgradig variabelvärdesskala enligt nedan har använts.

FE; variabeln förekommer ej

FI: variabeln förekommer indirekt beskriven

F; variabeln förekommer beskriven (t ex omnämnt i olika avsnitt men inte som huvudpunkt)

FO; variabeln förekommer omfattande beskriven (t ex särskilda kapitel/avsnitt som understryker textens fokus på just detta område även om det inte är den ”röda tråden”)

FD; variabeln är dominant beskriven (t ex som ett huvudtema och röd tråd genom hela texten där det tydlig framgår att området är centralt i texten).

Efter innehållsanalysen diskuterats resultatet med stöd av doktrinforskning. Vilken typ av doktriner har studerats och vad kan vara orsaker till erhållet resultat? Som stöd för denna diskussion har Harald Høibacks *Understanding Military Doctrine* (2013) använts.¹

I det följande presenteras först militärteoretiska utgångspunkter kring hybridkrigföring, operationskonst och gemensamma operationer. Från dessa väljs ett antal variabler ut. Vidare presenteras empirin – doktrinerna. Resultatet av innehållsanalysen redovisas, följt av svaret på forskningsfrågan. En diskussion presenteras med bland annat en doktrinteoretisk utblick. Slutligen föreslås ett antal rekommendationer för svensk doktrinutveckling samt krigsvetenskaplig forskning och utbildning.

Militärteoretiska utgångspunkter kring hybridkrigföring, operationskonst och gemensamma operationer

Detta avsnitt inleds med definitioner av begreppet hybridkrigföring från Försvarsmakten. Syftet är ge en utgångspunkt för hur begreppets förklarats i svenska normativa texter. Vidare beskrivs ett urval militärteoretiska diskussioner om krigföring speciellt rörande operationskonst med anknytning till sådant innehåll som hybridkrigföring, eller uttryckt som hybrida hot. Avslutningsvis sammanfattas elva aspekter vilka operationaliseras för undersökningens textanalys.

Begreppet hybridkrigföring är långtifrån entydigt. Inom Försvarsmakten redovisades en definitionsapparat i *Militärstrategisk doktrin* 2011 där hybridkrigföring beskrivs.

Hybridkrigföring förklaras här som ett krigföringssätt vilket kombinerar olika strategier, taktik och stridstekniker inom samma konflikt (område) med betoning på globaliseringens betydelse för influenser, kommunikation, ledning och stöd i olika utsträckning samt ökad tillgång till kvalificerade vapensystem. Hybridkrigföring kan ses som en utveckling av ”irreguljär krigföring” med ökat utnyttjande av modern teknik. Den kräver förmåga att hantera såväl reguljär, irreguljär och okonventionell krigföring.²

Den sista meningens slutsats är förmodligen den som ger mest vägledning om vilka operativa/taktiska konsekvenser begreppet hybridkrigföring kan medföra militärt. I den senaste svenska militärstrategiska doktrinen från 2016 anges i en mer sammanfattande form att ”Blandningen av reguljär krigföring, irreguljär krigföring, kriminalitet, terrorism, sexuellt våld, modern teknik och krigföring via cyberrymden i ett

operationsområde benämns ofta som hybridkrigföring”.³ Således kan merparten av maktmedel, militära liksom civila, inbegripas i hybridkrigföring. Det är en skillnad mot vanlig förståelse av reguljär krigföring där militära förmågor generellt anses viktigast. Vad som fallit bort från 2011 års definition är området okonventionell krigföring. Denna krigföringsform beskrivs dock i både 2011 och 2016 års doktriner på andra ställen.⁴ En slutsats blir att det bör vara väsentligt att förstå operativ/taktisk innebörd av och skillnader mellan reguljär, irreguljär och okonventionell krigföring för att begreppet hybridkrigföring ska få en militär mening.

Den s k irreguljära krigföringen definieras av Försvarsmakten 2011 som ”krigföring, ofta mellan stater och icke statliga aktörer, eller enbart mellan ickestatliga aktörer, syftande till legitimitet och inflytande över relevanta befolkningsgrupper. Irreguljär krigföring baseras främst på indirekta och asymmetriska angrepp som undviker att konfrontera motståndarens militära styrkor. Den kan omfatta skalan från subversion, öppen gerillakrigföring till (lägre) taktiska (markstrids-) förband som använder reguljär taktik. Kampen är politisk snarare än militär och den syftar till att nöta ut motståndarens vilja, inflytande och kraft. Civila inkluderas i största möjliga utsträckning”.⁵ Här tydliggörs den civila målgruppen, den utsträckt tiden och undvikandet av konfrontation av militär styrka. En slutsats av detta är att den civila dimensionen blir den dominerande för operationskonst och taktik. Icke-militära uppgifter får lika stor, ibland större, betydelse att kunna planera för, stödja och genomföra i allomfattande samverkan, ofta multinationellt. Sammantaget kan vi förstå av de svenska definitionsansatserna att kontext och koncept för traditionell reguljär symmetrisk militär krigföring, militär verksamhet i civilt dominerad kontext och militär verk-

samhet mot anonyma/svåridentifierade hot som subversion, uppror, terrorism, sabotage, gerillakrigföring och specialoperationer är tre förmågeområden som operationskonst och taktik inom området hybridkrigföring behöver kunna verka inom under samma tidsperiod och område.

Baserat på dessa beskrivningar om hybridkrigföring kan en indikation på förståelse för begreppet hybridkrigföring undersökas genom att studera synen på taktik och operationskonst i irreguljär krigföring. En sådan undersökning redovisas 2014 i avhandlingen *The Duality of Tactical Thought* (Gustafson, 2014) där resultatet indikerar förekomst av skillnader i ståndpunkter kring taktik i irreguljär krigföring.⁶ Detta resultat reser frågor om förekomst av skillnader när det gäller syn på både taktik och operationskonst avseende hybridkrigföring. En sådan undersökning genomfördes under 2015–17 och resultat pekar på skillnader i synsätt.⁷ Skillnaderna påvisar ett tydligt intresse för infanteriförmåga vid hybridkrigföring, ett visst intresse för mekaniserade koncept och även för jägarkrigföringskoncept. Skillnader i syn kan medföra att basen för att förstå och problematisera hybridkrigföring kan variera väsentligt inom det svenska officerskollektivet. Försvarsmakten beskriver i sin senaste militärstrategiska doktrin, MDS 16, kraven på såväl tempo att snabbt kunna möta väpnade angrepp och genom uthållighet kunna vinna tid liksom att operationer ska kunna genomföras över hela det operativa djupet.⁸ Motståndaren ska splittras.⁹

Vidare skrivs särskilt att ”Svensk manöverkrigföring skall utvecklas mot olika former av infiltrationstaktik genom att vi tar striden in på motståndarens gruppering och förbindelser på marken, till havs och i cyberrymden, Oräddhet att strida över hela rummet och strävan efter att splittra motståndarens skall bidra till att sänka dennes stridsmoral. Det

räcker alltså inte med rörelsen i sig för att nå effekt”.¹⁰

Vi kan se ett glapp mellan Försvarsmaktens doktrinriktning och urvalet officerars positionering av sina preferenser för taktik vad gäller hybridkrigföring. Vänder vi oss vidare mot militärteori använd i svensk officersutbildning återfinns inga direkta beskrivningar av hybridkrigföring.¹¹ Däremot beskrivs, utöver huvudsakligt fokus mot reguljär krigföring, ett mindre avsnitt om *Small Wars* vilket analyserar olika skolor inom upprorsbekämpning.¹²

Detta talar för att militärteorin erkänner skillnader i krigföringsformerna vilket motiverar särskilda kategorier och begrepp. Mot den bakgrunden finns det en logik i användningen av begreppet hybridkrigföring när man vill betona hur olika krigföringsformer användas på visst sätt, i fallet hybridkrigföring samtidigt i operationsrummet, vilket därmed innebär att det finns aspekter på alla krigföringsnivåer och rörande flertal krigföringsformer som kan ha motsägelsefulla logiker. Det som specifikt skiljer från synen på reguljär krigföringen är att det lilla krigets principer får i hybridkrigföring en mer jämställd betydelse med det stora krigets förmågor.

Den franske generalen Vincent Desportes beskriver problemen med krigföring 2009 där speciellt betydelsen av det lilla krigets principer betonas; *priority must be given to small tactical units*.¹³ Desportes argumenterar också för betydelsen av taktisk anpassning av förbandskoncept med stöd av General Rupert Smiths erfarenheter.¹⁴ Professor Finlan vid Försvarshögskolan argumenterar för, och efterlyser, ökat och djupare militärt tänkande kring det lilla krigets principer och undersökningar bland officerare visar indikationer på att intresset är begränsat. Betydelsen av ”det lilla krigets principer” har diskuterats och framförts mer och mer under 2000-talet.

Synen på att det finns skillnader mellan reguljär, irreguljär, okonventionell krigföring kan sägas motivera begreppet hybridkrigföring för att fästa uppmärksamhet mot aspekter rörande krigföring som tidigare inte ansågs behöva studeras. Exempel på historisk utveckling av ”small wars” motsatt den reguljära krigföringen ges av Beatrice Heuser 2010.¹⁵

Den största skillnaden mot den reguljära krigföringens kraftsamlingsfokus sägs vara vikten av att övertala befolkningen inom ett område/region.¹⁶ Ett synsätt som delas av den kanske mest erfarne militären av både reguljär och irreguljär krigföring, General Sir Frank Kitson som summerat en livslång erfarenhet av dessa krigföringstyper.¹⁷ I takt med återupptäckandet av irreguljär krigföring i form av upprorsbekämpning (COIN) i början av 2000-talet uppstod icke förvånande en kritisk debatt. Den kanske främste militära kritikern i USA; Gian Gentile argumenterar 2013 för hur förmågeutveckling i COIN lett till förmågedegradering avseende reguljär krigföring.¹⁸ Thomas Kane och David Lonesdale skriver året innan, 2012, om balansgången mellan att skydda befolkningen och att ha en tydlig ”power to hurt” innebär utmaningar kring att hantera olika moral- och etikfrågor i samband med irreguljär krigföring.¹⁹

Ett exempel på tydligt olika offensiv eller defensiv framtoning inom västerländsk COIN-taktik framgår av en studie av amerikansk, kanadensisk, brittisk, svensk och fransk militär doktrin rörande taktik i COIN 2008–2010.²⁰ För att koppla till Ångström och Widéns kreativa liknelse om doktriner som religion så framstår den västerländska religionen om COIN-taktik mer som frikyrkliga riktningar kring samma filosofi än enhetliga trossatser inom en dogmatisk och auktoritär överkyrkas regelverk.²¹ Vidare kring kritik i väst om hur utveckla taktik, operationskonst och förmågor mot olika ty-

per av motståndare, reguljära eller irreguljära (och därmed indirekt hybrida) vilken gavs ut 2011 av den brittiske underrättelseofficern Frank Ledwidge.²² Ett exempel på tidig militär kritik mot hur hantera okonventionell krigföring ges av Hy Rothstein 2006.²³

Rothstein diskuterar misstaget i den amerikanska strategin i Afghanistan att starta okonventionellt för att sedan övergå till konventionell/reguljär krigföring. En omfattande mängd studier, kritik och problematisering av 2000-talets COIN i Afghanistan och Irak existerar, där mycket handlar om utmaningar av seende *comprehensive approach* (allomfattande ansats), skydda befolkningen, undvika felaktig bekämpning och hur att koppla taktik till strategi. Trots detta finns det begränsad forskning om behoven av (och utvecklingsbehov av) operationskonst i irreguljär krigföring. Därmed framstår en haltande kunskapsbas att utgå från för att förstå och förklara operativa utmaningar i hybridkrigföring. Det finns också forskning som pekar på förekomst av fält inom både doktriner och officerares syn på irreguljär krigföring. Det finns samtidigt annan forskning som Anthony Kings resultat 2011 som motsatt pekar på en transformation av taktik och operationskonst inom väst till mer enhetlig organisationskultur och en delad syn på expertis när det gäller markstridskrafter.²⁴ Vidare, inom den militärteoretiska litteratur från 2016 som används inom svensk officersutbildning, ges en kortare beskrivning av begreppet och fenomenet hybridkrigföring.²⁵

Den välkända förklaringen av krigföringstypen som lancerades 2007 av Frank Hoffman presenteras här; "Hoffman argued that hybrid warfare would use feature the use of regular and irregular warfare by the same military organization, noting that 'Instead of separate challenges with fundamentally different approaches (conventional, irregular, or terrorist), we can expect to face competi-

tors who employ all forms of war and tactics, perhaps simultaneously".²⁶ Denna ursprungliga syn på hybridkrigföring kompletteras med Christopher Tucks beskrivning som en krigföringsform placerad mellan *Revolution in Military Affairs* och *New War schools*.²⁷ Peter Mansoor beskriver hybridkrigföring som "a[c]onflict involving a combination of conventional military forces and irregulars (guerrillas, insurgents and terrorists), which could include both state and non-state actors, aimed at achieving a common political purpose".²⁸

En innovativ syn på hur att kunna förstå hybridkrigföring presenterades 2016 av Fredrik Westerlund och Johan Norberg med en teoretisk modell.²⁹ Modellen presenteras i fyrfältsform där ena axeln beskriver väpnade styrkor (militära eller icke-militära) och den andra axeln typer av medel (militära eller icke-militära). Ett exempel på icke-militära väpnade styrkor är civil strategisk underrättelsetjänsts specialenheter (t ex inom CIA) med uppgift att agera inom ramen för okonventionell krigföring som onekligen innehåller militära applikationer som t ex gerillakrigföring. Exemplet visar behov av att tänka militärt väpnat våld både inom och utanför den militära sfären vilken begreppet hybridkrigföring adresserar. Sådant tankebehov/-sätt är nytt jämfört med synen på irreguljär krigföring som innehöll det "nya", att tänka icke-militära/väpnade uppgifter för militära strukturer. Båda dessa kognitiva dimensioner som nämnda modell innehåller utgör aspekter som operationskonst inom ramen för hybridkrigföring per definition behöver förhålla sig till, också doktrinärt

En sammanfattning av utvecklingen av operationskonst från Napoleon till nutid beskrivs av John Andreas Olsen och Martin van Creveld 2011. Här beskrivs hur uppror och upprorsbekämpning blivit vida mer vanliga krig och konflikter jämfört med re-

guljära krig mellan stater.³⁰ I detta ligger synen på att den irreguljära krigföringens ökade betydelse måste förstås. Något som därmed påverkar möjligheterna att förstå hybridkrigföring. Man menar att det inte handlar om huruvida operationskonst är ett föråldrat koncept utan snarare hur förstå vilka koordinationsbehov mellan strategi och taktik som den nya tidens konflikter kräver.³¹ För att kunna förstå nya behov menar Sir Rupert Smith att det krävs ett nytt "mindset" i de militära institutionerna, strukturerna och processerna.³² Smith pekar på sex faktorer som han menar behöver förstås bättre; 1) de strategiska målen har ändrats från hårda mål till mjuka föränderliga mål, 2) konflikterna utkämpas mellan multinationella organisationer och icke-statliga aktörer, 3) konflikterna äger rum bland folket, 4) konflikterna är utdragna i tid, 5) kontrahenterna strider med mål att bevara sin styrka, och 6) nya användningsområden hittas för befintliga vapen/stridskrafter och organisationer.³³ Antologin är skriven före populariseringen av begreppet hybridkrigföring och kan sägas mer beskriva ett behov för operationskonsten att hantera irreguljär krigföring som *counterinsurgency* och *peace support operations*.

Här finns ingen problematisering av vare sig *compound* eller hybridkrigföring, något som kan ses som en viss begränsning i synsättet på även den mycket nära framtiden. Samma år som publiceringen av Olsen och van Crevelds bok, 2011, gav Brian Flemming ut en monografi om hybridhotkoncept, samtida krig, militär planering och utvecklingen av *unrestricted operational art*.³⁴ I sammanfattningen argumenterar Flemming för viken av att ta fenomenet hybridhot på allvar trots de stora organisatoriska motstånden inom det amerikanska försvaret. Hybridhot beskrivs som en kombination av Huber's 1996 *Compound Warfare*, den kinesiska

texten *Unrestricted Warfare* från 1999 och Frank Hoffman's artikel 2007 *The Rise of Hybrid Wars*.³⁵ Problematiken att låsa fast en tydlig definition har bestått fram till idag, trots att logiken i att något som är kreativt och anpassningsbart till behov och skär genom gränser som militärt, polisiärt och civilt, ofrånkomligen innebär att inramningar måste bli breda. Flemming beskriver hur intressestyrda rationella aktörer som praktiserar *unrestricted operational art* bevakar eller förstärker sina intressen med hjälp av hybrida hot.³⁶ Med detta kan förstås att en aktör i största möjliga omfattning kombinerar militära och civila hot under samma ledning. Sådan både civil- och militär operationskonst slår tydligt mot väst traditionella syn att tydligt dela upp militära och civila åtgärder.

En slutsats av detta blir att de intresse- och maktstrukturer som är etablerade starkt utmanas. Med fältteori kan man förstå situationen där befintliga intressegrupper nu måste lösa nya hotkoncept vilket utlöser en ny kamp om det inbördes maktkapitalet. Flemmings begrepp *unrestricted operational art* är intressant då det pekar på ett angriparkoncept som använder (och har etik/moral/egen legalitet för) *comprehensive approach* för anfall och inte för statsuppbyggnad. Ett sådant koncept utmanar strukturer som är uppbyggda som de i väst med strikt skilda militära (och inom-militära) och civila funktioner. Detta menar Flemming är ett paradigm och *a RMA-potential* men än så länge saknas empiri för att formulera en teori som istället beskrivs som en *emerging theory*.³⁷ Denna framväxande teori beskrivs som en potentiell doktrinär och organisationsmässig revolution in *military affairs* där hybrida hot representerar en *evolution av operationskonst* med omfattande konsekvenser för den amerikanska militära strategin, planering, policy och resursinvesteringsprioriteringar.

Hybridhotet menas vara ett viktigt hot att hantera i operativ och strategisk planering.³⁸ Tyvärr slutar Flemming studien där själva problematiken får sin strategiska vidgning. Om en angräpare använder parallella verkansformer utifrån en gränslös strategi, via en gränslös operationskonst och med allomfattande taktik, hur behöver då försvararen både tänka, organisera sig och verka? Militär problematisering och otydlig nationell försvarspolitik och strategi torde inte ge några rimliga lösningar då det mer är icke-militära utmaningar som behöver hanteras. Ett resonemang som starkt påminner om hur insikten om att COIN åter var aktuellt i 2000-talets början drevs underifrån av militära kretsar och först därefter från högsta politiska nivå i USA.

En slutsats från Flemmings studie är att nationella försvars- och stabiliseringsoperationer behöver ledas koordinerat militärt och civilt. Därmed finns behov av gemensam utbildning och träning som regleras i doktriner. Som minst behöver operativ ledning, operationskonst och taktik ha ett mindset, träning, värderingar, strukturer, processer, ledning, samverkan och språk som kan kombinera civila och militära förmågor beroende på behovet. Detta kräver en juridik och en nationell politik som bygger på gränslös totalförsvarsförmåga.

År 2012 gav William Murray och Peter Mansson (Red) ut en omfattande historisk betraktelse över hybridkrigföring från år 9 e Kr till Vietnamkriget.³⁹ Här definieras begreppet som ”en konflikt som innehåller en kombination av konventionella militära styrkor och irreguljära (gerilla, upprorsmakare, och terrorister), som kan inkludera både statliga och icke-statliga aktörer, syftande till att nå ett gemensamt politiskt syfte. Irreguljära styrkor behöver inte vara centralt ledda, även att de i många fall utgör en del av en sammanhängande strategi syftande till

att motstå en invaderande eller ockuperande motståndare.”⁴⁰

Denna historiska studie argumenterar för att det är förstora problem att gå in i en väpnad konflikt med en motståndare som använder både reguljär och irreguljär krigföring, inte minst på grund av den senare formens hänsynslöshet, grymhet och offervillighet. Studien problematiserar inte operationskonst utan fokuserar mer på strategi och budskapet att hybridkrigföring alltid funnits men generellt studerats för lite. En kritik liknande den som i hög grad riktades mot USA:s agerande i Vietnam och i modern tid avseende det andra Irakkriget inledning. 2013 gav Joint Special Operations University ut en studie av McCulloh och Johnson som kritiserar definitioner av begreppet och tar fram en teori rörande operationskonst mot hybridhot.⁴¹ Arbetet bygger dock på en begränsad empiri med två fallstudier och resultatet får ses som en teoretisk skiss. Resultatet är ändå intressant då forskning kring utveckling av operationskonst i/mot hybridkrigföring är ovanligt. McCulloh och Johnson presenterar tre imperativ för operationskonst i hybridkrigföring.

Dessa, som sägs gälla för all krigföring men särskilt för hybridkrigföring, beskrivs som; ”operativa ansatser mot hybridkrigföring måste; kognitivt degradera/förstöra logiken i de hybrida hoten i de krigföringsformer som används, arrangera aktiviteter/verkan inom samma kontext som de hybrida hoten uppstod i, samt undvika likformiga och förutsägbara medel över tid och rum”.⁴² Vikten av att agera mot de hybrida hotens egen logik före fokus mot att fysiskt bekämpa delar betonas. Vidare betonas vikten av att taktiska insatser måste emanera ur en operativ ansats som är i samma kontext som de hybrida hoten. För att ett holistiskt synsätt ska kunna bli operativt möjligt menar McCulloh och Johnson att frågan är

”beroende på karaktären av den rådande hybridkrigföringen, hur ser en effektiv operativ ansats mot hybridhot ut?” snarare än ”vilken är den bästa operativa ansatsen mot hybridhot?”.⁴³ Med detta synsätt understryks vikten av att utgå från varje aktuell kontext och inte sträva efter generaliseringar. Synsättet leder till att värdet av en utvecklad operationskonst blir tydligt.

Man menar att operationer som *search and destroy*, vanliga i COIN, bör ersättas med att slå eller störa, aspekter som länkar ihop det fientliga hybridsystemet enligt dess egen logik. Logiken bakom detta synsätt är att hybridhotsystem i sig är fragmentiserade och skapar nya möjligheter över tiden men fortfarande behöver det en ledning som dirigerar vilka effekter man vill uppnå (snarare än hur). Ett operativt problem är att hushålla med resurser. Hybridhotsystem sägs vara byggda för att hålla länge *built to last* och därför behöver en holistisk operationskonst vara *built to outlast*.⁴⁴

En analys av hybridkrigföring och dess militära dimensioner i Afghanistan beskriver Jan Ångström 2015.⁴⁵ Ångström sällar sig till kritikerna av begreppet och pekar på dess analytiska problem och svårigheten att operationalisera detsamma. Men hjälp av två teoretiska ansatser för förklaring (rationalism för eskalation och anpassning och konstruktionism rörande lärande i krig) studeras två fall i Afghanistan. Ångström pekar på begränsad empiri rörande forskning om hybridkrigföring och tillför därmed nya fall. Fokus i analysen blir om konventionalisering av militär förmåga från en inledande irreguljär gerillaförmåga för en mindre aktör generellt sätt leder till seger. Något som Ångström visar, kanske mindre förvånande, att så ej alltid är fallet. Det finns inget i begreppet hybrid warfare (om det nu är tillämpligt i Afghanistanfallet med sina stora begränsningar i informations- och cyberkrig-

föring) som säger att en svagare aktör alltid vinner mot en militärt starkare. Rörande operationskonst (som inte adresseras direkt) pekar Ångström på betydelse av ledningsförmåga och att enkom militära resurser inte räcker för att framgångsrikt hybridisera en ursprunglig irreguljär konflikt. Frågor som uppkommer är då *under vilka omständigheter fungerar hybrid warfare?* När kan en svagare stat utveckla hybrid warfare och när kan en militärt starkare stat använda det effektivt mot en svagare stat? I det senare fallet fungerade det för Ryssland mot Krim men inte för USA mot Nord Vietnam. En stor skillnad operativt var att Ryssland kunde uppvisa en centraliserad ledning och det kunde inte USA som hade att ta hänsyn till Sydvietnam.

Forskarna Bettina Renz och Hanna Smith argumenterar 2016 för begreppet hybridkrigföringens olämplighet att använda som analytiskt redskap rörande ryska militära förmågor och politiska-strategiska intentioner och därmed som grund för strategisk beslutsfattning och försvarsplanering.⁴⁶ Rapporten beskriver hur begreppet från Frank Hoffman, ursprungligen, hade en operativ mening, en operativ approach, men numera diskuteras som strategi där icke-militära medel anses vara de dominerande för effekt. Här kan anföras faran att ensidigt diskutera snävt strategiskt eller operativt/taktiskt. Om något har en operativ betydelse så har det tidigare varit ett strategiskt beslut att producera denna operativa förmåga och taktik. Därför synes det mera olämpligt än lämpligt att diskutera militära aspekter, oavsett ledningsnivå eller verkansform) isolerat utan ett sammanhängande strategiskt-operativt-taktiskt perspektiv. Därmed synes det viktigt att operativa doktriner kopplar sina beskrivningar till såväl strategi som taktik.

Hew Strachan varnar, kopplat till ovan diskussion, för en *astrategic approach* med

överdriven tilltro på operationskonst/operativa förmågor utan underbyggd strategi.⁴⁷ Hybridkrigföring bör, menar Strachan, därför åter ses som operationskonst, inte strategi.

Schipers diskuterar ett viktigt område, begreppets teoretiska konsistens och, anförda problematik rörande tidsperspektiv och strategiska mål; att både utlova principer för att förlänga och förkorta konflikter gör det svårt att operationalisera i praktiken för framgångsfaktorer.⁴⁸ Lärdomar från Krim som understryks är 1) effektiviteten av den nya ryska specialoperation (SOF)-strukturen och ledning, 2) den ryska förmågan att koordinera SOF, informationsoperationer, statlig media, cyberkrigföring, avskräckning och tvingande åtgärder genom militära övningar och proxy-förband mot lyckad måluppfyllelse, 3) förmågan hos den ryska militära strukturen att genomföra styrkeuppvisning, 4) utvecklingen mot *full-spectrum military capabilities* fortsätter och inget tyder på att sk kontaktlös krigföring skulle vara enda sättet att använda det militära instrumentet.

Slutligen understyrks att dessa erfarenheter från Krim är just från Krim och vid aktuell tidpunkt och de inte kan generaliseras som gällande för framtiden.⁴⁹ Rapporten påtalar att även om en omfattande insats av icke-militära medel ineffektades vid Krim-operationerna så vanns dessa uppbackade med SOF, okonventionell krigföring (proxy fighters/krigföring via ombud) och hot om militär reguljär makt.⁵⁰ Sammantaget kan man förenklat säga att krigföringsformerna reguljär, irreguljär och okonventionell (definierade enligt FM MSD 16) utförda med reguljära trupper, SOF och proxy-strukturer är viktiga att förstå avseende operativa möjligheter och begränsningar. Dessa tre koncept (omtalade redan av Clausewitz) räckvidder i olika kontexter kan diskuteras som de militära dimensionerna inom hybridkrigföringen och behöver teoretiseras ytterligare.

Därmed behöver innebörden av verkansformer som *covert/förnekbart*, *clandestine* osv förstås djupare, speciellt om synlig militär trupp främst används i form inom ramen för fredsbevarande och krishanteringsoperationer.⁵¹ Förekomsten av förtäckt och dold verksamhet är dock något som kräver särskilda organisationer som kan planera och verka med mycket begränsad risk för upptäckt och vid upptäckt kan förhindra att uppdragsgivaren avslöjas. Av det skälet är det ofta staters strategiska underrättelsetjänster som bedriver specialoperationer. Det är sällan man på militär operativ, och ännu mer sällan taktisk nivå, kan bedriva dold verksamhet. Att då mena att hybridkrigföring med dess innehåll av både irreguljära operationer, specialoperationer och okonventionell krigföring är ett operativt/taktiskt fenomen synes motsägelsefullt. Ett fokus mot icke-militära medel i hybridkrigföringen är också något som karakteriserade 2017 konferens vid Försvarshögskolan med titeln *Hybrid Threats and Asymmetric Warfare: What to do?*⁵²

Syftet med konferensen var att lägga en första grund till en ”comprehensive approach” för ökad internationell forskningssamverkan kring hybrida hot och hybridkrigföring. Konferensens första del omfattade *the role of the armed forces* med diskussioner kring dels återinförande av traditionella militära principer som att behärska nyckelterräng och inneha kvalitativt luftförsvar (anti-access Area Denial systems) men även förmågan till polisiära funktioner. Uppmärksammandet av olikheter i förståelsen för innebörden av hybrida hot/hybridkrigföring omnämndes men analyser av operationskonst ineffektades inte. Natos ominriktning från att planera för *countering hybrid threats* till uthållighet omnämndes vilket talar för ett nytt synsätt som vänder sig mot egen sårbarhetsanalys och robusthet istället för att

försöka bekämpa hybrida hot där de uppstår.⁵³ En sådan inriktning påminner delvis om strategi och operationskonst i form av *comprehensive approach* i modern upprorsbekämpning. Niklas Nilsson, forskare inom Krigsvetenskap vid Försvarshögskolan publicerade 2018 en analys av hybridkrigföring och de senaste tio årens ryska användning av olika maktmedel.⁵⁴ Nilsson argumenterar för vikten av att en *integrated approach* av de fem områdena militära, ekonomiska, subversiva, diplomatiska och informationsrelaterade maktmedel måste ses som en helhet och analyseras tillsammans. Nilssons egen analys fokuserar dock övervägande på de icke-militära delarna och beskrivningen av det militära medlet på tre sidor av textens totalt sextio sidor ger en bild av synen på dess betydelse.⁵⁵ Vad som omnämns militärt är betydelsen av strategisk-operativ rörlighet i första hand men analyser av militär taktik eller operationskonst saknas.

Från ovan beskrivning av militärteori kring hybridkrigföring och operationskonst sammanfattas och operationaliseras följande elva områden.

1. Väsentligt att förstå strategisk/operativ/taktisk innebörd av och skillnader mellan reguljär, irreguljär och okonventionell krigföring för att begreppet hybridkrigföring ska få militär mening. Det som specifikt skiljer från synen på reguljär krigföring är att ”det lilla krigets principer” får en likvärdig betydelse som ”det stora krigets förmågor”. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver innebörd och skillnader mellan reguljär-irreguljär-okonventionell krigföring.”⁵⁶
2. Den civila målgruppen (skydda befolkningen), den utsträckt tiden och undvikandet av konfrontation. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver civil målgrupp som

primär för en angripare, långt tidsperspektiv, undvikande militär konfrontation”.⁵⁷

3. Kontext och koncept för traditionell reguljär symmetrisk militär krigföring, militär verksamhet i civilt dominerad kontext och militär verksamhet mot anonyma/svåridentifierade hot (subversion, uppror, terrorism, sabotage, gerillakrigföring, specialoperationer) är tre förmågeområden som operationskonst och taktik avseende hybridkrigföring behöver kunna verka inom, under samma tid och plats/område. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver behov av samtidig operationskonstkonst/taktik mot/med de tre krigföringsformerna samtidigt.”⁵⁸
4. Samtidigt i operationsrummet, vilket därmed innebär att det finns aspekter på alla krigföringsnivåer. Vikten av beskrivningar hur koppla strategi – opkonst – taktik *comprehensive approach* med militära/icke militära mål och medel. ”Integrated approach” av de fem områdena militära, ekonomiska, subversiva, diplomatiska och informationsrelaterade maktmedel måste ses som en helhet och analyseras tillsammans. Behov att tänka militärt både inom och utanför den militära som civila sfären. Sådant tankebehov är nytt jämfört med synen på irreguljär krigföring som innehåller det ”nya” att tänka icke-militära uppgifter för militära strukturer. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver ”integrated approach” på alla nivåer som huvudmetod och hur åstadkomma sådan approach”.⁵⁹
5. Sir Rupert Smith menar att det krävs ett nytt mind-set hos de militära institutionerna, strukturerna och processerna och pekar på sex faktorer; 1) de strategiska målen har ändrats från hårda mål till mjuka föränderliga mål, 2) konflikterna utkämpas mellan multinationella orga-

- nisationer och icke-statliga aktörer, 3) konflikterna äger rum bland folket, 4) konflikterna är utdragna i tid, 5) kontrahenterna strider med målet att bevara sin styrka, och 6) nya användningsområden hittas för befintliga vapen/stridskrafter och organisationer. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver angrepp mot mjuka mål, aktörer som är multinationella och icke-statliga, konflikt bland folket, långa konflikter, uthållighet högt värde, innovativ taktik.”⁶⁰
6. ”Unrestricted Operational Art”; intressestyrda rationella aktörer som praktiserar ”unrestricted operational art” bevakar eller förstärker sina intressen med hjälp av hybrida hot. En tolkning av detta skulle kunna vara att på ett bredare sätt än inom uppror, upprorsbekämpning och irreguljär krigföring, kombinera mer omfattande militära och civila förmågor under samma ledning vilket slår tydligare mot västs kognitiva traditioner av att förstå (och vilja förstå) militärt och civilt. En slutsats av detta blir att de intresse- och maktstrukturer som är etablerade starkt utmanas. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver ”unrestricted operational art” hos motståndaren”.⁶¹
7. Teori rörande operationskonst mot hybridhot där ”operativa ansatser mot hybridkrigföring måste;
- Kognitivt degradera/förstöra logiken i de hybrida hoten i de krigföringsformer som används,
 - Arrangera aktiviteter/verkan inom samma kontext som de hybrida hoten uppstod i, samt undvika likformiga och förutsägbara medel över tid och rum
- Vikten av att agera mot de hybrida hotens egen logik före fokus mot att fysiskt bekämpa delar betonas.
 - Vikten av att taktiska insatser måste emanera ur en operativ ansats som är i samma kontext som de hybrida hoten. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver en operativ ansats som angriper motståndarens hybrida logik (före fysisk bekämpning), agerar inom dennes kontext och undviker likformighet”.⁶²
8. Värdet av en utvecklad operationskonst. Man bör slå/störa aspekter som länkar ihop det fientliga hybridssystemet enligt dess egen logik. Logiken är att hybridhot i sig är fragmentiserat och skapar nya möjligheter över tiden men fortfarande behöver en ledning för effekter och metodstyrning. Ett operativt problem är uthållighet. Hybridhotsystem sägs vara byggda för att hålla länge ”built to last” och därför behöver en holistisk operationskonst vara ”built to outlast”. Natos ominriktning från att planera för ”countering hybrid threats” till uthållighet talar för ett nytt synsätt som vänder sig mot egen sårbarhetsanalys och robusthet istället för att bekämpa hybrida hot där de uppstår. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver vikten av operativ uthållighet.”⁶³
9. Förståelse för specialoperationer/specialoperationsstyrkor. Innebörder av *covert/förnekbart*, *clandestine* o s v är viktiga att förstå, speciellt om synlig militär trupp främst används i form av fredsbevarande- och krishanteringsoperationer. Förekomsten av förtäckt och dold verksamhet är dock något som kräver särskilda organisationer som kan planera och verka med mycket begränsad risk för upptäckt och vid upptäckt kan

förhindra att uppdragsgivaren avslöjas. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver innebörd av olika uppträdandeformer och principer hos motståndare som t ex covert/ clandestine/proxy.”⁶⁴

10. En slutsats är att nationella försvars- och stabiliseringsoperationer behöver ledas koordinerat militärt och civilt. Behov finns av gemensam utbildning och träning som regleras i doktriner. Som minst behöver operativ ledning, operationskonst och taktik ha ett mindset, träning, värderingar, strukturer, processer, ledning, samverkan och språk som kan kombinera civila och militära förmågor beroende på behovet. Detta kräver en juridik och en nationell politik som bygger på gränslös totalförsvarsförmåga. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver hur gemensam nationell ledning och samordning av totalförsvaret (förberedd/ situationsanpassad) skall genomföras, planeras för och utbildas mot.”⁶⁵
11. Förekomst av olika syn på problemets hantering när det gäller både taktik och operationskonst, olika offensiv eller defensiv framtoning inom västerländsk COIN-taktik, balansgången mellan att skydda befolkningen och ha en tydlig “power to hurt” innebär utmaningar kring att hantera olika moral- och etikfrågor vid irreguljär krigföring. Problem att gå in i väpnad konflikt med en motståndare som använder både reguljär och irreguljär krigföring, inte minst på grund av den senare formens hänsynslöshet, grymhet och offervillighet. Operationalisering; ”Doktrinen beskriver moraliska och etiska problem och skilda synsätt i allmänhet som ett faktum vad gäller konflikter där flera krigföringsformer blandas militärt och civilt, d v s frånvaro av en samlad

doktrinär (religiös) värdegrund och ideologi.”⁶⁶

Undersökningens empiri

Västerländska doktriner rörande operationskonst/gemensamma operationer utgör undersökningens fokus. Aktuella doktriner från USA (2017), Storbritannien (2014) och Nato (2017) har valts med motiveringen att dessa utgör de mest inflytelserika för Försvarsmakten.⁶⁷ Utgivningsmässigt är alla från tiden efter västs omfattande COIN-fokus och två doktriner; USA:s och Natos, är från tiden då hybridkrigföringen börjat uppmärksammas. Doktrinerna utgör de senaste utgivna huvuddokumenterna för gemensamma operationer. Några doktriner för gemensamma operationer specifikt för hybridkrigföring (direkt benämnt eller med innehåll som behandlar reguljär, irreguljär och okonventionell krigföring) finns ej utgivna. Det finns däremot ett stort antal underdoktriner i alla nationer som avhandlar olika aspekter av gemensamma operationer, både ur ett stridskraftsperspektiv och ett operativt funktionsperspektiv i specifika miljöer/kontexter där irreguljära aktörer är motståndare (t.ex. COIN-doktriner). Vad gäller området upprorsbekämpning som utgör en delmängd inom irreguljär krigföring och därmed inom hybridkrigföringen, finns ett flertal nyligen utgivna COIN-doktriner på olika ledningsnivåer inom USA, Storbritannien och Nato. Som ett exempel på stora olikheter inom COIN rörande taktik hänvisas till Gustafson *The Duality of Tactical Thought* (2014).⁶⁸

Ett område inom hybridkrigföring är så kallad okonventionell krigföring (warfare by proxy) eller på engelska *unconventional warfare*. USA har en sådan doktrin från 2008.⁶⁹ Nato och Storbritannien har inga motsvarande doktriner varför den amerikanska rekommenderas för studier kring en

västlig syn på hur denna typ av krigföring planeras och genomförs.

Den amerikanska huvuddoktrinen för gemensamma operationer ingår i en större samling doktriner för gemensamma operationer.⁷⁰ Totalt åttio doktriner finns fastställda och trettionio var under revision i april 2018. Huvuddoktriner rörande gemensamma operationer finns för områdena personaltjänst, underrättelser, operationer, logistik, planering och kommunikation. Huvuddelen (56 st) berör operationer. Här återfinns, speciellt intressant avseende hybridkrigföring, gemensamma doktriner för Specialoperations, Unconventionell Warfare, Urban Operations, Stability Operations, Peace Operations, Security Operations in Theatre, Cyber Space, Information Operations, Counterinsurgency (från 2018), Anti terrorism, Counter Terrorism och Civil-Military Operations.

Den amerikanska huvuddoktrinen för gemensamma operationer är ett omfattande dokument med åtta huvudkapitel och tjugotvå bilagor (216 s). Syftet anges vara att utgöra inriktande militära riktlinjer för träning och genomförande av gemensamma operationer generellt. Det betonas dock att avsikten inte är att reducera friheten för den operativa chefen att organisera och använda resurserna efter aktuellt behov.⁷¹ Doktrinen beskriver principer för gemensamma operationer, operationskonst, gemensamma funktioner, gemensamma operationer över konfliktskalan och med olika omfattning upp till storskaliga insatser. Beskrivningar finns med exempel på operativ användning av stridskrafterna. Begreppet hybridkrigföring eller hybrid hot förekommer ej. Allmänt sett kan sägas att doktrinen beskriver den rent amerikanska synen på de flesta områden inom området gemensamma operationer med koppling till taktik och inom alla typer av insatsmiljöer.

Koppling till Nato är inte beskrivet i någon större omfattning.

Den brittiska huvuddoktrinen för gemensamma operationer är ett i volym något mindre omfattande dokument (136 s). Här återfinns tre huvudkapitel med detaljerade annex som beskriver nationell ledning, operativ planering och ledning av militära styrkor. Syftet anges vara att introducera Natos operativa doktrin och den nationella kontexten för brittiska operativa chefer och deras staber.⁷² Tydligt anges att endast nationella skillnader mot Natos doktriner beskrivs. Doktrinen får därigenom en tyngdpunkt mot ledning och processer med få kopplingar till funktioner och förbands användning i en operativ miljö. Detta är en stor skillnad mot den amerikanska motsvarande doktrinen. En tyngdpunkt finns i beskrivning av multifunktionell ledning, militärt och civilt. Doktrinen med sitt tydliga ledningsfokus måste läsas parallellt med Natos operativa doktrin för att ett komplett operativt sammanhang och inriktning ska kunna tolkas ut. Med sådan parallell användning ger doktrinen ett bra exempel på kopplingen till alliansens syn på gemensamma operationer och hybridkrigföring liksom nationella ledningsprinciper såväl militärt som civilt och gemensamt.

Den brittiska huvuddoktrinen för gemensamma operationer beskrivs tillsammans med övriga brittiska gemensamma doktriner och Natos motsvarande i *United Kingdom Joint Doctrine Architecture* (March 2017).⁷³ Rörande operativa funktioner finns två huvuddoktriner för underrättelsetjänst (Nato och UK) och sex stödjande (Nato), två huvuddoktriner om gemensamma operationer (Nato och UK) och fyrtio (vara tio för UK nationellt) stödjande doktriner. Inom logistik finns två huvud- och sju stödjande doktriner. Inom planering finns en huvuddoktrin och inom kommunikationer finns två huvuddoktriner. Storbritannien har en egen operativ

doktrin för Informationsoperationer och Media Operations.

Sammantaget finns ett flertal stödjande doktriner (främst Nato-gemensamma) som rör områden vilka kan återfinnas inom hybridkrigföringen. Nato doktrinen för gemensamma operationer är den minsta doktrinen på 86 sidor. Syftet anges vara att förse operativa chefer och deras staber med förståelse för generella operativa principer och förhållningssätt till alliansens operationer. Ett annat syfte anges vara att tillhandahålla generella principer för att leda och genomföra operationer.⁷⁴ Fem huvudkapitel beskriver alliansens principer, operationsnivåer, Nato i den globala säkerhetsmiljön, den strategiska nivån, gemensamma operationer samt ledning av gemensamma operationer. Denna doktrin är den enda som diskuterar hybridkrigföring explicit. Beskrivning av ledning är mindre omfattande än den brittiska och beskrivningen av stridskrafter är mer begränsad än den amerikanska.

De tre studerade doktrinerna är således mycket olika till omfång, upplägg, koppling till andra doktriner, koppling till Nato och på vad sätt olika krigföringstyper diskuteras explicit. Vidare är omgivande stöddoktriners fokus olika inom USA, Storbritannien och Nato. Vad som är den övergripande gemensamma nämnaren är att alla de studerade doktrinerna är respektive nation/allians huvuddoktrin för gemensamma operationer och alla är moderna (2014–17).

Resultatet av innehålls- analysen av doktrinerna

Av de elva variabler som doktrinerna undersökts mot förekom endast två mer omfattande; variabel 10 (*Ledning militär-civilt*) och variabel 4 (*Integrated approach*). Storbritanniens operativa doktrin genomsyrras av ledningsbeskrivningar nationellt

och har en karaktär som är viktigt i ett hybridscenario (utan att det begreppet används). Natos doktrin har en relativt omfattande beskrivning av motsvarande karaktär. USA doktrin har ledningsbeskrivningar av mindre omfattning. Ingen av doktrinerna beskriver ledningsprinciper för samtidig reguljär, irreguljär och okonventionell krigföring i offensiva eller defensiva syften. *Integrated approach* vad gäller ledning, strategi, samordning militärt-civilt-privat regionalt/lokalt i olika former beskrivs omfattande nationellt i den brittiska doktrinen och förekommer i USA:s respektive Natos doktrin.

Variabel 8 (*Operativ uthållighet*) beskrivs kortfattat av Nato och UK men endast begränsat av USA. Variabel 6 (*Unrestricted op-art hos motståndaren eller att man själv behöver kunna det*) finns indirekt beskrivet främst i Natos och delvis i USA:s doktrin. Variabel 5 (*Angriper mjuka mål i multinationell kontext, icke-statliga aktörer, bland folket, långa konflikter, uthållighet, innovativ taktik*) beskrivs ej rörande innovativ taktik. Angrepp på mjuka mål i multinationell kontext beskrivs mest av Nato. Flertal variabler omnämns inte alls eller begränsat/indirekt. Variabel 11 (*Olika synsätt kring hybridhot*) beskrivs ej direkt i någon doktrin. Däremot finns i samtliga doktriner avsnitt om problematik med olika synsätt/kultur/tradition militär-civilt, privat och multinationellt. Variabel 7 (*Angrepp på motståndarens hybridlogik*) saknas i alla doktriner.

Endast Nato använder begreppet hybrida hot. Motståndar-/kontextbeskrivning finns främst i Natos doktrin, därefter delvis i USA doktrin. Gemensamt är en övergripande beskrivning av komplexa och gränsöverskridande konflikter. Variabel 9 (*Upptädningsformer som förtäckt/covert, hemlig/dold/ clandestine*) omnämns inte i någon doktrin. Upptädningsformer via ombud (proxy) och okonventionell krigföring omnämns i begrän-

sad omfattning i Natos och USA:s doktrin. Variabel 1 (Beskrivningar av *Principiella skillnader av begreppen reguljär (RW), irreguljär (IW) och okonventionell krigföring (UW)*) förekommer begränsat och olika. Nato och USA definierar IW och UW men inte RW. I Storbritannien används ej dessa begrepp. Variabel 3 (*Samtidig operations-konst/gemensamma operationer mot RW-IW-UW*) förekommer ej i den brittiska doktrinen och mer indirekt och begränsat i Natos och USA:s doktriner. Variabel 2 (*Civil målgrupp, långa konflikter och undvikande av militär konfrontation*) förekommer ej i den brittiska doktrinen, begränsat i Natos och mer indirekt i USA:s doktrin.

I bild 1 visas översiktligt hur kvantifierade variabelvärden fördelar sig inom och mellan de tre doktrinerna. Stora variationer förekommer kring hur omfattande variablerna är beskrivna i doktrinerna.

Svar på studiens forskningsfråga

Studiens fråga ”Hur kan man karakterisera Natos, USA:s och Storbritanniens doktrinära syn på gemensamma operationer i hybridkrigföringskontext jämfört med modern militärteori om krigföringsformer?” kan besvaras med att stora olikheter föreligger i framställningar av konsekvenser avseende hybridkrigföring för gemensamma operationer relativt militärteoretiskt spårbara variabler.

Aspekter som; Ledning Civil-Militärt (variabel 10) och Integrerad approach (variabel 4) utgör omfattande beskrivna områden.

Aspekter som; Angriper mjuka mål i multinationell kontext, icke-statliga aktörer, bland folket, långa konflikter, uthållighet, innovativ taktik (variabel 5), *Unrestricted operational art* (variabel 6) och Operativ uthållighet (variabel 8) är områden som de operativa doktrinerna berör i begränsad omfattning.

Aspekterna; Skillnader mellan reguljär-irreguljär-okonventionell krigföring (variabel 1), Civil målgrupp, lång tid, undviker militär konfrontation (variabel 2), Operationskonst samtidigt mot reguljär-irreguljär-okonventionell krigföring (variabel 3), Angripa motståndarens hybridlogik (variabel 7), Uppträdandeformer *covert/ clandestine/proxy* (variabel 9) och Skillnader i synsätt på hybridkrigföring (variabel 11), sex områden (mer än hälften av de studerade variablerna) som väst senaste huvuddoktriner för gemensamma operationer inte diskuterar eller inriktar alls.

Av de elva undersökta variablerna fördelas dessa i tre grupper som kan benämnas som 1) Ledningsaspekter (omfattande beskrivna), 2) Förståelse för hybridkrigföringsprinciper och krav på operativ uthållighet (begränsat/indirekt beskrivna), samt 3) Förståelse för skillnader mellan olika krigföringsformer, olika syn på hybridkrigföring samt beskrivning/inriktning av operationskonst mot hybridkrigföring (ej beskrivet).

Generellt sett utgör den amerikanska doktrinen en traditionellt heltäckande beskrivning av gemensamma operationer från strategi till exempel på operativ stridskraftsanvändning, dock med en begränsad hänvisning till Natos doktriner. Man har också egna doktriner för irreguljär krigföring/COIN och okonventionell krigföring. Nato och Storbritannien har endast egna doktriner för irreguljär krigföring/COIN.

Natos liksom brittiska doktriner är olika framställda där Natos dito har den tydligaste kontextuella kopplingen till hybridkrigföring/hybrida hot, något som inte adresseras på samma sätt i den brittiska doktrinen. Å andra sidan ansluter sig brittisk doktrin tydligt till Natodoktrinen och får därför ses som en omfattande beskrivning av hur den nationella ledningen ska ske. Alla doktriner beskriver behovet av *helhetsmässig ledning (Integrated approach, Unified actions*

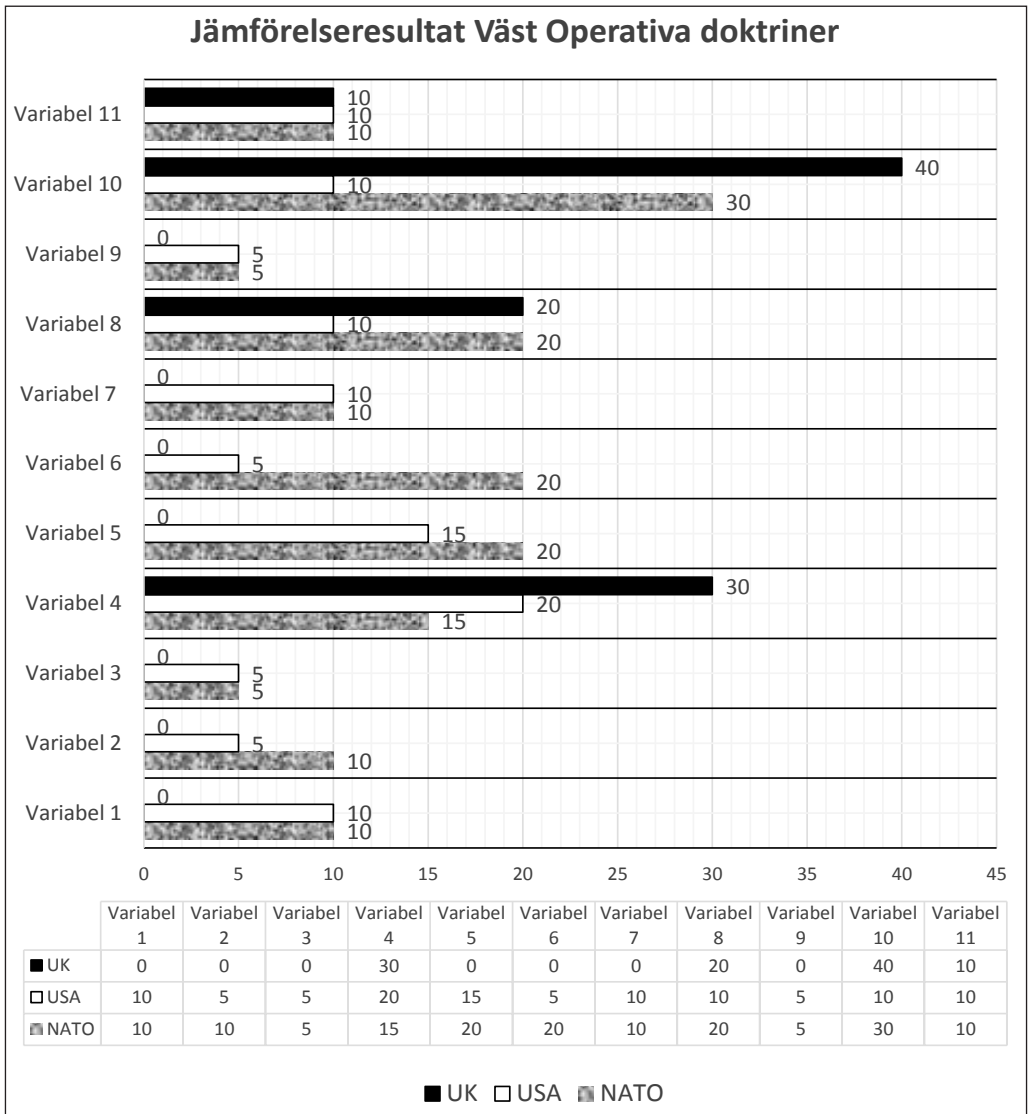

Bild 1. Diagram över Nato (mörkgrått), USA (ljusgrått) och Storbritannien (svart) doktriners innehåll i variabelvärden (x-axeln) i relation till variabel 1-11 (y-axeln).

Variabelvärde kvantifierat; "Förekommer ej/FE" = 0, "Förekommer indirekt/FI" = 10, "Förekommer/F" = 20, "Förekommer omfattande/FO" = 30, "Förekommer dominant/FD" = 40.

Variabel 1: Skillnader mellan reguljär-irreguljär-okonventionell krigsföring. Variabel 2: Civil målgrupp, lång tid, undviker militär konfrontation. Variabel 3: Op-konst samtidigt mot reguljär, irreguljär och okonventionell krigsföring. Variabel 4: Integrerad approach. Variabel 5; Angriper mjuka mål i multi-nationell kontext, icke-statliga aktörer, bland folket, långa konflikter, uthållighet, innovativ taktik. Variabel 6; Unrestricted op-art. Variabel 7; Angripa motståndarens hybridlogik. Variabel 8; Operativ uthållighet. Variabel 9; Uppträdandeformer covert/ clandestine/proxy. Variabel 10; Ledning civilt-militärt. Variabel 11; Skillnader i synsätt på hybridkrigsföring.

och *Comprehensive approach*) oavsett om konflikter äger rum nationellt eller multinationellt (det senare än mer utmanande). Ledningsprinciper (oavsett hur man rubricerar krigföringsformer) är ett genomgående tema i alla doktriner med mer eller mindre omfattande beskrivningar.

Kopplat till kontext och motståndare beskriver Nato detta tydligast i förhållande till hybridkrigföringsdefinitioner, medan USA:s och de brittiska doktrinerna mer tar upp konsekvenser av komplexa konflikter utan att använda begreppet hybridkrigföring.

Ingen doktrin beskriver direkt samtida utmaningar för operationskonsten att planera, leda-utvärdera operationer med reguljär-, irreguljär- och okonventionell krigföring (d v s den förenklade definitionen/innebörden av s k hybridkrigföring). Få av de militärteoretiskt spårbara variabelerna avseende hybridkrigföring diskuteras i någon av doktrinerna. Visserligen finns i både USA, Storbritannien och Nato ett stort antal ytterligare doktriner på olika nivåer där hybridkrigföring eventuellt tydligare adresseras. Det innebär dock problem om huvuddoktrinen inte samlat tar upp grundläggande synsätt på en viss krigföringsform (hybridkrigföring), även om andra underdoktriner diskuterar det. Vad gäller de tre krigföringstyperna som Hybridkrigföring sägs bestå av, utöver ett antal än viktigare icke-militära verkansformer, så är det enbart USA som har en doktrin för okonventionell krigföring. Det är också enbart den amerikanska operativa doktrinen som innefattar tydliga operativa stridskraftsexempel.

Sammantaget föreligger en begränsat militärteoretiskt förankrad och innehållsmässigt olika beskrivning av hybridkrigföring i USA:s, Natos och Storbritanniens operativa huvuddoktriner. Därmed finns ingen tydlig diskussion om det samtida militära-civila problemet av parallella militära-icke-militära

hot och insatser samt hur detta kan påverka modern operationskonst.

Diskussion och rekommendation

Studiens empiri, tre västliga doktriner för gemensamma operationer, är enhetlig vad gäller att samtliga är de senaste nu gällande styrdokumenterna. Innehållsmässigt är de däremot påtagligt olika. Följande diskussion behandlar syften med doktriner och därtill möjlig förklaringspotential till de studerade doktrinernas begränsade innehåll kring gemensamma operationer och hybridkrigföring. Utgångspunkten är Harald Høibacks analys av hur man ska kunna förstå militära doktriner (2013).⁷⁵ Høibacks analys betonar doktrinernas såväl rationella innehåll som det mer svårfångade kulturella omfånget.⁷⁶ Det vill säga dels hur vinna, dels vilka värden som man vill att det militära systemet ska förvalta och förädla. Høiback beskriver tre olika typer av syften för doktriner, som verktyg för utbildning, som verktyg för förändring och som verktyg för ledning.⁷⁷ I vissa fall går det inte att renodla syftena utan de kan vara kompletterande. I tider av omfattande diskussion om krigföringstyper och en diskuterad ”ny” form, hybridkrigföring, kan man tänka sig att västs doktriner både vill utbilda mot detta, skapa ledningsförutsättningar och eventuellt även transformera sina militära förmågor.

Vad man sen väljer att ha direkt, indirekt eller inte alls beskrivet i sina doktriner är en annan fråga och en analys som ligger utanför denna artikel. Mot bakgrund av att Nato som allians beskriver hybridkrigföring direkt som företeelse, om än inte följer upp med någon fördjupad operativ inriktning, har relativt omfattande ledningsbeskrivningar och sedan tidigare en doktrin för irreguljär krigföring (COIN) kan dess operativa doktrin inte ses som påtagligt transformerande

operativt. Möjligen som en grund för kommande tydligare operativa transformationer. Den brittiska doktrinen med sitt omfattande nationella ledningsperspektiv får ses som ett ledningsverktyg och till detta utbildande vad gäller militär-civil integrering, dock inte transformerande. Den amerikanska operativa doktrinen beskriver inte hybridkrigföring med detta namn men omfattar en inriktning att alla typer av krigföring ska kunna hanteras. Detta kan i sin tur innebära olika former av transformation för stridskrafterna om både det stora och lilla kriget ska kunna vinnas. Ånyo kommer prioriteringar av inriktning i fokus, exakt som resultatet av transformationen mot COIN från 2007. På ett sätt kan den amerikanska doktrinen vara utbildande och inriktande mot en ny militärkultur. Ingen av doktrinerna inriktar operativ krigföring med förband och funktioner mot *samtida* gemensamma operationer militär-civilt mot samtidigt reguljär, irreguljär och okonventionell krigföring. Därmed saknas operativ styrning för att såväl leda, utbilda och transformera västs militära operativa förmågor mot hybridkrigföring. Såvida inte detta är för tidigt eller att det avses lösas i hemliga doktriner på samma sätt som hemliga doktriner finns för t ex specialoperationer och cyberkrigföring.⁷⁸

Høibacks treindelning i doktrinsyften och olika nationers militära kultur och doktrinkultur ger ingen tydlig vägledning till att förstå varför västs operativa doktriner i så begränsad utsträckning inriktar gemensamma operationer mot hybridkrigföring när dagens debatt (också i svensk försvarsmakt) tydligt handlar om samtidig förmåga mot olika former av krigföring. Med begränsade militära resurser blir frågan om operationsprioriteringar och indelning i gemensamma operationer en omedelbar konsekvens. Den klassiska frågan om doktriners offensiva eller defensiva inriktning kvarstår i än högre

utsträckning om en angripare dolt angriper civila mål på lägre nivå under längre tid eller om militär traditionell anfallsförmåga snabbt ska kunna ledas. Hybridkrigföring som koncept kräver operativ inriktning grundad på strategi, inte minst för mindre resurssvaga nationer. Västs operativa doktriner talar mer om att operativt kunna allt samtidigt, inte så i början av 2000-talet då synen var antingen nationellt försvar hemma eller COIN långt bort. Ett kvarstående problem är dock att västliga operativa doktriner inte beskriver hur detta ska eller kan ske eller ens vilka operativa dilemman som kan förväntas behöva lösas. Därigenom är de vare sig verktyg för operativ ledning, utbildning eller förändring. Möjligen är de en första grov kompassriktning mot att nya operativa doktriner behövs för att taktik ska kunna utvecklas mot nya typer av gemensamma operationer.

Vid utveckling av nya operativa doktriner, översyn av militärstrategiska och taktiska styrdokument mot förmåga avseende hybridkrigföring rekommenderas att de i denna studie elva militärteoretiska härledda aspekterna diskuteras och beskrivs såväl för utbildning, ledning och utveckling/transformation. Den strategiska utmaningen är att detta måste göras politiskt och för den totala civila-militära helheten. Det är den som operativa inriktningar måste utgå från. De elva aspekterna att diskutera vid doktrinskrivning rörande hybridkrigföring är;

1. Doktrinen beskriver innebörd och skillnader mellan reguljär-irreguljär-okonventionell krigföring.
2. Doktrinen beskriver civil målgrupp som primär för en angripare, långt tidsperspektiv, undvikande militär konfrontation.
3. Doktrinen beskriver behov av samtidig opkonst/taktik mot/med de tre krigföringsformerna samtidigt.

4. Doktrinen beskriver *integrated approach* på alla nivåer som huvudmetod och hur åstadkomma sådan approach.
 5. Doktrinen beskriver angrepp mot mjuka mål, aktörer som är multinationella och icke-statliga, konflikt bland folket, långa konflikter, uthållighet högt värde, innovativ taktik.
 6. Doktrinen beskriver *unrestricted operational art* hos motståndaren.
 7. Doktrinen beskriver en operativ ansats som angriper motståndarens hybrida logik (före fysisk bekämpning), agerar inom dennes kontext, undviker likformighet.
 8. Doktrinen beskriver vikten av operativ uthållighet.
 9. Doktrinen beskriver innebörd av olika uppträdandeformer och principer hos motståndare som t ex *covert/ clandestine/proxy*.
 10. Doktrinen beskriver hur gemensam nationell ledning och samordning av totalförsvaret (förberedd/ situationsanpassad) ska genomföras, planeras för och utbildas mot.
11. Doktrinen beskriver moraliska och etiska problem och skilda synsätt i allmänhet som ett faktum vad gäller konflikter där flera krigföringsformer blandas militärt och civilt, d v s frånvaro av en samlad doktrinär (religiös) värdegrund och ideologi.
- Det presenterade resultatet föreslås diskuteras mot befintlig militärteori för att man ska kunna utvärdera nya behov av forskning och utbildning. Detta gäller även vidare forskning av samtidiga operationer i såväl reguljär som irreguljär och okonventionell krigföring.
- Författaren är kommandör (PA), militär och tjänstgör vid Försvarens högskolans Militärvetenskapliga Institution.

Noter

1. Høiback, Harald: *Understanding Military Doctrine, A multidisciplinary approach*, Routledge, London 2014.
2. *Svensk Militärstrategisk Doktrin 2011*, Försvarmakten, FMV, FSV Grafisk produktion, Stockholm 2011, s 22-23.
3. *Svensk Militärstrategisk Doktrin 2016*, Försvarmakten, FMV, FSV Grafisk produktion, Stockholm 2016, s 36.
4. Op cit, *Svensk Militärstrategisk Doktrin 2011*, se not 2, s 23; Op cit, *Svensk Militärstrategisk Doktrin 2016*, se not 3, s 365.
5. Ibid, *Svensk Militärstrategisk Doktrin 2011*, s 21-22.
6. Gustafson, Michael: "Warfare as a Relational Whole, Towards a coherent analysis of Strategy, Operational Art and Tactics", *KKrVAHT*, 2. häftet 2014, s 65-85. Artikeln sammanfattar Gustafson Michael avhandling; *The Duality of Tactical Thought, A Study of how Swedish Land Forces' Commanders view Tactics in Irregular Warfare*, Finnish National Defence University, Department of Tactics and Operational art, serie 1, nr 3, Helsingfors 2014, <http://www.diva-portal.se>.
7. Gustafson, Michael: "Hybridkrigföring, nya utmaningar eller klassiska principer vi redan förstår?", *KKrVAHT*, 3. häftet 2016, s 161-170, samt kommande artikel "Den nya tidens krigföring – Svenskt militärt tänkande i otakt med idealtyper i taktik och militärstrategisk inriktning".
8. Op cit, *Svensk Militärstrategisk Doktrin 2016*, se not 3, s 57.
9. Ibid, s 59.
10. Ibid, s 59-60.
11. Ångström, Jan och Widen, J Jerker: *Contemporary Military Theory*, Routledge, London 2015.
12. Ibid, s 119-127.

13. Desportes, Vincent: *Tomorrow's War, Thinking Otherwise*, preface by general (U.S) William s Wallace, Economica, Paris 2000, s 120-122.
14. Ibid, s 167-168 med referens till Smith, Rupert: *The Utility of Force*, Penguin Books, London 2005.
15. Heuser, Beatrice: *The Evolution of Strategy, Thinking War from Antiquity to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge 2010, s 387-437.
16. Ibid, s 437.
17. Kitson, Frank: *Warfare as a Whole*, Faber and Faber, London 1987 och *Directing Operations*, Faber and Faber, London 1989.
18. Gentile, Gian: *Wrong Turn, America's Deadly Embrace of Counterinsurgency*, The New Press, New York 2013.
19. Kane, M Thomas och Lonesdale, David J: *Understanding Contemporary Strategy*, Routledge, Oxon 2012, s 239-257.
20. Gustafson, Michael: *The Duality of Tactical Thought, A Study of how Swedish Land Forces' Commanders view Tactics in Irregular Warfare*, (2014), Appendix 8. Results from a tactical COIN doctrine study, s 13. Figure 40. Appendix 8. Overview of the result comparison of COIN doctrines.
21. Angstrom Jan och Widén, J Jerker: "Religion or Reason? Exploring Alternative Ways to Measure the Quality of Doctrine", *Journal of Strategic Studies*, 2015.
22. Ledwidge, Frank: *Losing Small Wars, British Military Failure in Iraq and Afghanistan*, Yale University Press, Milton 2011, s 257-260.
23. Rothstein, Hy S: *Afghanistan & The Troubled Future of Unconventional Warfare*, Manas Publications, New Dehli in cooperation with Naval Institute Press, USA 2006.
24. King, Anthony: *The Transformation of Europe's Armed Forces – From the Rhine to Afghanistan*, Cambridge University Press, Cambridge 2011, s 268 och 287.
25. Jordan, David; Kiras, James D; Lonesdale, David J; Speller, Ian; Tuck, Christopher och Walton, Dale C: *Understanding Modern Warfare*, second edition, Cambridge University Press, Cambridge 2016, s 134-135.
26. Hoffman, Frank G: "Hybrid Warfare and Challenges", *Joint Forces Quarterly*, 52, kv 1 2009, s 35.
27. Op cit, Jordan, David m fl, se not 25, s 134.
28. Ibid, s 135, med referens till Mansoor, Peter: "Introduction: Hybrid Warfare in History" i Murry, William och Mansoor Peter (red): *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, s 2.
29. Westerlund, Fredrik & Norberg, Johan: "Military means for Non-military measures: The Russian Approach to the Use of Armed Forces as Seen in Ukraine", *The Journal of Slavic Military Studies*, 29:4, 2016, s 576-601(s 581 referens till bild 1).
30. Olsen, Johan Andreas och Crevald, Martin van (red): *The Evolution of Operational Art, from Napoleon to the Present*, Oxford University Press, Oxford 2011, s 223.
31. Ibid, s 223.
32. Ibid, s 223.
33. Ibid, s 234-236.
34. Flemming, Brian, P: *The Hybrid Threat Concept: Contemporary War, Military Planning and the Advent of Unrestricted Operational Art*, US Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth 2011.
35. Ibid, s 60-61.
36. Ibid, s 61.
37. Ibid, s 64.
38. Ibid, s 68-96.
39. Op cit, Murry, William och Mansoor, Peter, se not 28.
40. Ibid, s 2-3. Här anges skillnaden mot *combined arms* som är ett koncept för förbands- och funktionssamordning inom ett stridskraftslag, t.ex. markstridskrafter. Vidare görs här ingen skillnad på *compound warfare* och *hybrid warfare*.
41. McCulloh, Timothy och Johnson, Richard: *Hybrid Warfare*, JSOU University, JSOU Report 13-4, MacDill AFB, 2013.
42. Ibid, s 102 (författarens översättning från engelska).
43. Ibid, s 103-104.
44. Ibid, s 108.
45. Angstrom, Jan: "Escalation, Emulation, and the Failure of Hybrid Warfare in Afghanistan", *Studies in Conflict & Terrorism*, 40:10, 2017.
46. Renz, Bettina och Smith, Hanna, *Russia And Hybrid Warfare – Going Beyond*, Kikimora Papers, Aleksanteri Papers 1, University of Helsinki, Helsingfors 2016.
47. Ibid, s 3.
48. Ibid, s 4.

49. Ibid, s 7-8.
50. Ibid, s 11.
51. Ibid, s 58.
52. "Hybrid Threats and Asymmetric Warfare. What to do?", *Försvarshögskolan Conference Proceedings*, Stockholm, febr 2018.
53. Ibid, s 18-19.
54. Nilsson, Niklas: *Russian Hybrid Tactics in Georgia*, Silk Road Paper, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Washington jan 2018.
55. Ibid, s 56-57.
56. Op cit, Flemming, Brian P, se not 34, s 68-69, här diskuteras behovet att förstå hybridkrigföring. Därmed krävs förståelse för skillnader mellan reguljär, irreguljär och okonventionell krigföring.
Op cit, Murry, William och Mansoor, Peter, se not 28, s 1-17, här beskrivs i inledningen hur hybridkrigföring med kombinationer av irreguljär och reguljär krigföring förekommit genom historien, något som talar för vikten att förstå innebörder av olika krigföringsformer.
57. Op cit, Heuser, Beatrice, se not 15, s 387-437.
58. Op cit, Flemming, Brian P, se not 34, s 64. Här diskuteras motståndare som använder s k unrestricted operational art. Sådana motståndare behöver kunna förstås och mötas med operations-konst anpassad mot såväl reguljär, irreguljär som okonventionell krigföring.
59. Op cit, Nilsson, Niklas, se not 54, s 23-48. Här diskuteras rysk användning av en verktygslåda av hybrid taktik bestående av militära, diplomatiska, ekonomiska, subversiva och informationsrelaterade verktyg. Sådant utnyttjande behöver mötas med en integrerad ansats av civil och militär motverkan.
60. Op cit, Olsen, Johan Andreas och Crevald, Martin, van, se not 30, s 234-36.
61. Op cit, Flemming, Brian, se not 34, s 60-61.
62. Op cit, McCulloh, Timothy och Johnson, Richard, se not 41, s 102.
63. Ibid, s 108.
64. Op cit, Renz, Bettina och Smith, Hanna, se not 46, s 11 och 58.
65. Op cit, Flemming, Brian P, se not 34, s 68-69.
66. Op cit, Kane, M Thomas och Lonesdale, David J, se not 19, s 247-252. Avsnittet "The Power to Hurt" beskriver olika syn i väst på hur att motverka en irreguljär fiende som opererar bland folket vilket kan medföra moraliska och etiska problem.
67. *Joint Operations, Joint Publication 3-0*, U s Joint Chiefs of staff, 2017-01-17. Denna doktrin är huvuddoktrin för gemensamma operationer. Över 50 ytterligare joint doctrines finns (se <http://www.jcs.mil/Doctrine/Joint-Doctrine-Pubs/3-0-Operations-Series/>) med bland annat beskrivningar av special operations, counterinsurgency, counter terrorism m m; *Joint Operations Doctrine*, Joint Doctrine Publication 01, Ministry of Defence, UK, The Development, Concept and Doctrine Centre, Shrivenham, nov 2014, med ett stort antal underdoktriner, som t ex för Counterinsurgency, se <https://www.gov.uk/government/groups/development-concepts-and-doctrine-centre#doctrine>; Vidare pågår arbete för att klarlägga om hybrid war är ett användbart begrepp. *Allied Joint Doctrine*, NATO AJP -01, ed E Version 1, feb 2017, <https://www.gov.uk/government/collections/allied-joint-publication-ajp>; Nato har över 25 underdoktriner till gemensamma operationer, bland annat för Counterinsurgency; https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/625810/doctrine_nato_coin_ajp_3_4_4.pdf. Denna doktrin omnämner vidare ett stort antal underdoktriner som bl a reglerar taktik i COIN.
68. Op cit, Gustafson, Michael, se not 20, s 93-100; sammandrag s 98. En jämförelse mellan amerikanska, brittiska, kanadensiska, franska och svenska beskrivningar (2006-11) i COIN-doktriner eller centrala styrdokument där upprorsbekämpning beskrivs.
69. *Army Special Operations Forces Unconventional Warfare*, Field Manual No. 3-05.130, U.S. Department of the Army, Headquarters, sept 2008.
70. De amerikanska doktrinerna återfinns på: <http://www.jcs.mil/Doctrine/>, Joint Doctrine Hierarchy Chart, apr 2018.
71. Op cit, *Joint Operations, Joint Publication 3-0*, se not 67, Preface, 2, Purpose.
72. Op cit, *UK JDP 01*, se not 67, s iii. Abstract.
73. www.gov.uk/mod/ldcdc.
74. Op cit, *NATO AJP 01*, se not 67, Preface, s IX, Purpose.
75. Op cit, Høiback, Harald, se not 1, s 55-68.
76. Ibid, s 182-83.
77. Ibid, s 183.
78. Som exempel: *UK Special Forces Doctrine JDP 0-40* och *UK Cyber Doctrine JDP 0-50*.